

ФІСКАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

В ХХІ столітті світ зіштовхнувся з проблематикою абсолютно нового рівня. На зміну політичним, військовим, фінансовим кризам все частіше приходять проблеми, спричинені підвищеним рівнем забруднення навколишнього середовища. Хоч подібні негативні моменти стосуються всієї планети, і природні катаклізми не звертають уваги на кордони та інші умовності, кожна держава, керуючись системою визначених пріоритетів та в більшій мірі рівнем економічного розвитку та стабільності, намагається будувати систему захисту довкілля. Одним із найважливіших елементів з комплексу важелів, спрямованих на зменшення негативного впливу людської діяльності на навколишнє середовище є саме екологічне оподаткування.

Традиційно, в Україні саме екологічний податок вважається основним фіскальним платежем, спрямованим на компенсацію шкоди, заподіяної природі суб'єктами господарювання.

Варто зазначити, що на даному етапі свого становлення наша держава проголосила влади як один із головних вектор розвитку. Із збільшенням обсягів прав на місцях зростає і рівень відповідальності. Для виконання своїх обов'язків та функцій як територіальних органів влади, обласним, міським, сільським та селищним радам необхідний достатній обсяг ресурсів в тому числі й фінансових.

Розглянемо динаміку надходжень від екологічного податку за п'ять останніх років на прикладі Вінницької області. Так, за 2012 рік, що ми вважатимемо за базовий період обсяг податкових надходжень становив 55366,6 тис. грн.. В 2013 цей показник зріз вдвічі і становив 55366,6 тис. грн., темп приросту становив 200,7%. 2014 рік продовжив тенденцію до зростання обсягу надходжень, їх сума склала 118742,0 тис. грн., хоч зростання відбулося і незначне, а темп приросту склав 106,9%. В 2015 тренд порушився і темп приросту склав 92,7%, а сума від податку набула значення 110089 тис. грн.. Очікувані показники 2016 року знаходяться на рівні 153000 тис. грн., відповідно темп приросту становитиме 139% [1].

Основною причиною повернення до росту надходжень стало підвищення рівня ставок, що мало місце з початку 2016 року. Враховуючи специфіку промисловості регіону, можна вважати що головними факторами впливу було збільшення ставок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (крім двоокису вуглецю) на 26,71%, а за викиди двоокису вуглецю – на 26,92% та скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти – на 26,72% [2]. Даний захід слід сприймати позитивно, і хоч в певній мірі зміни ставок відбулися задля запобігання впливу інфляційних процесів на реальний обсяг надходжень, збільшення відповідальності за забруднення довкілля дозволяє висловлювати оптимістичні прогнози щодо руху в напрямку світових стандартів природозахисту.

Важливим моментом щодо розуміння суті екологічного податку є його специфіка, що закріплює за ним конкретні напрями спрямування. Як відомо, теоретична дефініція податку передбачає саме нецільовий характер даного платежу. Не вдаючись у суперечності варто зазначити, те, що природа даного фіскального платежу багато в чому визначається пропорційним співвідношенням розподілу між рівнями бюджетної системи держави. Так у 2012 році 30% йшли в держбюджет, а 70% залишалися на місцевому рівні. В 2013 році паритет змінився в сторону Державного бюджету і складав 53% на 47%. Подібне зміщення мало продовження і в 2014 році, коли пропорція склала 65% до 35% на користь держбюджету.

Цікавим фактом є те, що в 2015 та 2016 роках при встановленні однакових відсоткових пропорцій 80% на 20% на користь місцевих бюджетів зарахування надходжень відбувалося до різних фондів. Так у 2015 році екологічний податок зараховувався до

загальних фондів державного і відповідних місцевих бюджетів, прослідкувати використання цих коштів із загального «казана» було неможливим. Таким чином, цільове призначення екологічного податку було знехтуване. Закон України від 24 грудня 2015 року «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо цільового спрямування екологічного податку» [3], реанімував функціонування спеціального фонду охорони навколишнього природного середовища як складової місцевих бюджетів. Законом передбачається, що 80% екологічного податку зараховуватиметься до спеціального фонду місцевих бюджетів, а 20% – до загального фонду державного бюджету.

З одного боку варто говорити про позитивні зміни що потенційно можуть дати ефект в середньостроковому та довгостроковому термінах так як згідно закону Кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення [3].

Водночас, як свідчить досвід попередніх років, використання коштів спецфонду назвати раціональним також складно. Мало місце як накопичення невикористаних коштів на рахунках, так і нецільове їх використання розпорядниками на місцях, викликане, зокрема, і постійним дефіцитом бюджетів.

Поступове збільшення обсягу надходжень аналізованого періоду вказує на позитивні зрушення у проблематиці фіскальної суті екологічного податку. Тепер необхідно створити необхідний механізм ефективного менеджменту коштами, що мобілізуються за його допомогою.

Проблема наповнення природоохоронного спецфонду коштами шляхом функціонування екологічного податку та доцільне їх використання задля екологічного розвитку регіону, що передбачатиме покращення стану навколишнього середовища, зменшення рівня його забруднення та дослідження шляхів запобігання завданню шкоди і досі залишається актуальним та потребує подальшого детального вивчення.

Література:

1. Аналітична довідка про виконання бюджету Вінницької області за 2012-2015 роки.
2. Закон України від 24.12.2015 № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році»
3. Закон України від 24.12.2015 № 918-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо цільового спрямування екологічного податку»

Андрій Швачук

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, ст. викладач Угрин В.В.

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

Податкова система України є важливим державним інструментом регулювання національної економіки, а тому має адекватно відповідати її рівню і особливостям розвитку. Проте, недостатньо ефективний вплив податкової системи на соціально-економічне середовище свідчить про неможливість якісного виконання нею своїх функцій без відповідного реформування.